

ŠKOFJELOŠKI
PROSVETNI LIST

Leto II. • Št. 7

SEZONA 1953-54

Delavsko prosvetno društvo
„SVOBODA“

Anton Tomaž Linhart

MATIČEK SE ŽENI

Premiera aprila 1954

Anton Tomaž Linhart

MATIČEK SE ŽENI

Veseloigra v petih dejanjih

Režiser: prof. Franc Demšar

Baron Naletel	Doljak Gustelj
Rozala, njegova gospa	Križnar Francka
Matiček, grajski vrtnar	Pretnar Rajko
Nežka, hišna	Sešek Anica
Tonček, študent na vakancah	Benčič M.
Jaka, lakaj	Jerše Alojz
Gašper, vrtnarski delavec	Ogriz Janez
Zužek, grajski pisar	Oman Anton
Budalo, njegov pomočnik	{ Mavec Franc
	{ Krajnik Gašper
Zmešnjava, podeželski advokat	Trkaj Vlado
Kmečki fantje, dekleta in godci	

Dogaja se na gradu blizu neke vasi na Gorenjskem

Sepetalki: Vavpič Dana in Dolinšek Minka

PREMIERA APRILA 1954

Izdaja KUD »Tone Sifrer« v Škofji Loki. Urednik: Branko Berčič.

Tiska tiskarna »Toneta Tomšiča« v Ljubljani

Linhart in „Matiček se ženi“

V razvoju slovenske književnosti je Anton Tomaž Linhart osebnost, ki zasluži naslov prvaka in vzornika kot stvaritelj slovenske gledališke besede in igre, ki je najmočnejši posredovalec družbene življenjske problematike, njenih vrlin in napak, njenih teženj za bodočnost in razkroja, ko njena morala ne upošteva več razvojnih družbenih zakonov.

Linhart je živel (1756—1795) in ustvarjal v obdobju pomembnega evropskega družbenopolitičnega življenja. V naprednejših zahodnih evropskih deželah je Francija prva nastopila proti preživeli oblasti fevdalizma s slovito francosko revolucijo leta 1789. Četudi se je izmaličila v krvavi Napoleonov pohod po Evropi, ki je pripomogel k ponovni oživitvi moči nazadnjaških sil, ko so se plemstvo in kralji znova polastili državnih vodstev, so gesla francoske revolucije s svojimi idejami vžigala in krepila upor proti nasilju ter imela končno pomembno naslednico v marčni revoluciji zatiranih avstrijskih narodov leta 1848.

Linhart je iz te napredne Francije črpal zlasti svobodomiselnost, ki je bila zanj najbolje izpovedana v delih misleca Voltaira, velikega nasprotnika rimokatoliške verske organizacije, katero je sovražil tudi Linhart, videč v njej orodje nasilja in mračnjaštva fevdalne vlade. Kot podanik avstrijskega cesarstva je Linhart doživel reforme cesarja Jožefa II., ki so sicer pomenile napredek, ker je prosvetljeni vladar omejil moč Cerkve, okrnil nasilje fevdalcev z olajšanim zakonom o kmečki tlaki in sodstvu ter bil pomemben v izvajanju šolskih reform, ki naj bi omogočile izobrazbo nepriviligiranih slojev. Linhart bi se mogel docela navdušiti za te reforme, če bi v upravnem in prosvetnem pogledu ne pomenile nasilnega ponemčevanja Slovencev in če bi bile do kraja izpeljane, kar pa se zaradi nagle Jožefove smrti ni zgodilo. Prav zaradi takih razmer — obeta na bolje, a hkrati zmage starega — je bil Linhartov nastop, ko se je njegova osebnost docela prerodila in se zasidrala, v prerodni slovenski miselnosti, katere plemenito žarišče je bilo Zoisovo omizje, izrednega pomena za čas, v katerem je živel in za

potomce, ki so se zgledovali po njem, hoteč koristiti napredku osvoboditve slovenskega naroda.

Trenutno je za nas važen Linhart kot prvi slovenski dramatik. Z ustvaritvijo »Županove Micke« in »Matička« je postavil temelje slovenskemu gledališču. To je bil izredno pomemben napredek v razvoju našega kulturnega udejstvovanja. Nič manjši pa ni Linhartov pomen v idejnem pogledu. Svobodomislec v nevarnem absolutističnem času, po družbenem položaju in prepričanju pa meščan, je napreden v svojem odporu proti fevdalni moralni, ki jo obsoja, in v ljubezni do svojega naroda, do brezpravnega ljudstva, razkrije njegovo življenjsko vedrino, ga kaže bistrega in prevejanega, ki užene izprijenega oblastnika v kozji rog ter že skuša nastopiti kot borec za socialne in narodnostne pravice.

Nič čudnega ni, da je našel Linhart predlogo za svoje dramatsko delo v tujem slovstvu. V domačem ni mogel iskati nobenih vzorov. Vendar pa je za pisca naših prvih iger najbolj značilno, da je ob tujih vzorih znal izvesti dejanje v čisto slovenskem družbenem obeležju, da so značaji čisto naši, da je postavil na oder najnaprednejšo miselnost tedanjega borbenega slovenskega duha. Igra »Ta veseli dan ali Matiček se ženi« je izšla v tisku l. 1790. Linhart sam pove, »da je obdelana po ti francoski: La folle journée ou le mariage de Figaro par M. de Beaumarchais«.

Francoski dramatik P. A. de Beaumarchais je bil glasnik francoske revolucije. Razgibal je francosko meščanstvo bolj kot kak politik in filozof. Francozi so z navdušenjem igrali in gledali njegovo sijajno komedijo, ki je v dveh letih od 1784 do 1786 doživela sto repriz. Komedija si je utrla pot tudi v svet. Linhart je izvedel zanjo, saj je domači časopis tudi prinesel novico o njej. Mozart jo je, sicer spremenjeno po vsebini, ker se je Avstrija bala njenih družbenih osti, uglasbil, da je kot opera »Figarova svatba« zaslovela po vsem svetu.

Že pri »Županovi Micki« je bila izražena Linhartova ustvarjalna sila, ko je dejanje prenesel v domače okolje in postavil na oder naše ljudi. Njegov »Matiček« še bolj upošteva značilnosti domačega kraja in potrebe slovenskega ljudstva. V skrbi za izvirno slovensko dejanje, za uveljavljanje slovenskih družabnih razmer, teženj in značaja našega človeka

Največji uspeh v lanski sezoni je dosegla dramatska sekcija »Svobode« na Trati z uprizoritvijo mladinske igre »Kekec«. Na sliki prizor iz igre.

je Linhartova druga igra krajša od tujega izvora, ker je moral opustiti vse tiste družbene osti, ki v naši družbi niso prihajale v poštev. Tako raste čisto njegova igra: v gorenjskem gradišču živi plemič, baron Naletel, izigran, ker je nemoralen, in smešen, ker je samovšečno trapast. Izigra ga Matiček, zvita gorenjska buča, sijajni predstavnik — čeprav brez izobrazbe — bistrega, duhovitega ljudstva, predstavnik najnaprednejšega njegovega duha, ki izzove in osmeši svojega gospodarja, ker to zasluži, saj je nemoralen, oblasten cepec. V V. dejanju pravi Matiček, ko misli, da ga Nežka vara: »... in s kom? Z baronom! ... ell je kej bolši koker jest? — Vzemi mo dnarje, žlahto, ime, potegni mo doli to prazno odejo in postavi ga kje, koker je človek sam na sebi, tok ni vreden, de bi on meni služil ...« Matiček prav tako izpove na vsa usta za tiste čase nezaslišano zahtevo po slovenskem uradovanju in tako za vselej oceni Linharta kot izredno naprednega, da, revolucionarnega umetnika. Ko pravi advokat Zmešnjava, »da se pravica po teh novih postavah ne smej drugači kakor po nemško iskati«, ga Matiček zavrne (III. dejanje): »Če je po kranjsku ne najdem, ji bom mogel žvižgati ...«

Ob Matičku poživí dejanje igra bistrega, poštenega slovenskega dekleta: Nežka ogreje srce vsakemu v slovensko zemljo zaljubljenemu človeku, da nazdravi vsem njenim hčeram: »Bog živi vas Slovenke, prelepe žlahtne rožice; ni take je mladenke kot naše je krvi dekle...« Advokat Zmešnjava in pisar Budalo pa sta v pogovoru o šolstvu in o predrznosti kmeta, ki išče pravice, tipična predstavnika tiste zaostalosti, ki je prečesto ovirala našo borbo za napredek. Tudi ta intermezzo je čisto naš. Linhart je dobro poznal našo družbo.

Z uprizoritvijo »Matička« Linhart ni imel take sreče kot z »Micko«, ki je bila uprizorjena l. 1789, še preden je bila igrica natisnjena. Prvič so »Matička« igrali 6. in 9. januarja 1848 v Novem mestu; Ljubljana je doživela krstno predstavo šele 24. jan. 1849. Danes pa je »Matiček« poznan po vsej naši deželi. Naši odri ga ne uprizarjajo samo zato, da bi počastili Linhartov spomin in da bi pokazali, kako je izpeljana naša prva igra, gledališča uprizarjajo »Matička« tudi zato, ker ljudem ugaja, ker je še vedno izvrstna komedija.

MILAN OSOVNIKAR:

Iz kronike DPD „Svoboda“ na Trati

Ko danes prelistavam kroniko DPD »Svoboda« na Trati, opažam, da so datumi v njej zadnje čase vse redkejši. Kronika, ki je odraz društvenega dela, vzbuja slutnje, da nekaj ni v redu, da v društvu ni več tega, kar je bilo leta 1952 ob njegovi ustanovitvi.

Prvi zapiski v kroniki segajo tja v avgust l. 1952, ko se je na pobudo sindikalne podružnice Gorenjske predilnice sestalo 15 ljudi, ki so sestavili iniciativni odbor. Ta je po dvo-mesečnih pripravah izvedel konec oktobra ustanovni občni zbor DPD »Svoboda«, po njem pa uspelo akademijo, kateri je prisostvovalo nad 600 ljudi in je društvo z njo počastilo VI. kongres ZKJ.

Izvoljeni društveni upravni odbor, v katerega so prišli predstavniki vseh delovnih kolektivov, pa za delo ni zagrabil tako, kot bi bilo potrebno. Dogodki in potrebe so ga prehiteli. Medtem ko je odbor še reševal vprašanje prostorov, ki jih je društvo nujno potrebovalo, so že živo delovale folklorna

in šahovska sekcija ter se urejevala knjižnica. Dne 25. novembra je društvo ob sodelovanju pevskega zbora IZUD »Ivan Cankar« iz Sv. Duha izvedlo že drugo akademijo. Udeležilo se je je 500 ljudi. Dne 30. novembra pa je šahovska sekcija odigrala s Škofjo Loko šahovski dvoboj na 30 deskah; srečanje se je končalo z zmago Ločanov.

V začetku decembra 1952 so bili odprti obnovljeni prostori »Svobode« v leseni baraki, ki jo je društvu odstopila predilnica. To je življenje v društvu močno poživilo; društveni prostori so bili vsak dan polni. Poleg folklorne in šahovske je bila ustanovljena dramska sekcija, ki je pod vodstvom tovarišice Mime Baldermanove pričela z vajami za mladinsko igro »Rdeča kapica«. Tovariš Lovro Korenčan je prevzel vodstvo pevskega zbora, Janez Krajnik pa je uredil knjižnico, ki je konec decembra pričela redno poslovati. Za Novo leto je »Svoboda« obiskala vse delovne kolektive na Trati z Dedkom Mrazom in s kulturnim programom. Vse je kazalo, da bo društvo uspešno izpolnjevalo svoje poslanstvo. Toda sredi živahnega dela ga je dne 21. januarja 1953 zadela težka nesreča. Iz neznanih vzrokov je izbruhnil v društveni baraki požar ter jo z vsem inventarjem vred do tal upepelil.

Vendar je dobra volja ljudi delovnih kolektivov premostila tudi to nesrečo. Našli so se novi prostori, tovariš Ivan Regent pa je v imenu Zveze »Svobod« poklonil društvu pomoč v znesku 250.000 din in delo je steklo naprej. Dne 8. februarja je dramska sekcija uprizorila komedijo »Vdova Rošlinka« ter jo ponavljala še 15. februarja v Sori in 28. februarja v Preddvoru. Dne 14. februarja je društvo sodelovalo s programom na zabavnem večeru v predilnici, 8. marca, ob prazniku Dneva žena, pa je bila prirejena slavnostna akademija. Kot drugo delo dramske sekcije je bila 22. marca odigrana veseloigra »Sumljiva oseba«, ki je doživela dve ponovitvi. V marcu se je osnovala namiznoteniška sekcija, ki je odigrala že več dvobojev. Ustanovljena je bila tudi glasbena sekcija in ženski pevski zbor. V društvenih prostorih je dnevno delalo do 100 ljudi. Organizirani ideološki tečaj je imel sprva številne obiskovalce, ki so se pa zaradi teže obravnave snovi redčili. Dne 26. aprila je bila izvedena že četrta akademija, moški pevski zbor in glasbena sekcija pa sta 1. ma-

ja nastopila v Gradisu. Z mladinsko igro »Kekec«, ki je doživel 4 ponovitve, je bila zaključena sezona 1952/53.

Čez poletje je društveno življenje pričelo zamirati. Z delom so prenehali folklorna in glasbena sekcija ter moški pevski zbor. Julija je bilo organizirano še gostovanje v Železnikih, kjer je moštvo »Svobode« odigralo nogometno tekmo in namiznoteniški dvoboj. Med tem časom je prenehal delati tudi ženski pevski zbor, ki ga je vodil tov. Tine Pirc. Ostala je samo še knjižnica, ki je pod vodstvom tov. Janeza Krajnika iz dneva v dan privabljala vedno širši krog bralcev. Krivdo za ohladitev prej tako razgibanega dela nosi upravni odbor društva, predvsem predsednik in tajnik, ki se ni sestal več kot 4 mesece ter je tako dopustil, da so se sekcije popolnoma zrahljale.

Na jesen v nastopajoči novi sezoni 1953/54 delo kar ni moglo steči. Novembra sta bila organizirana dva tečaja nemškega jezika, od vseh sekcij pa je delovala samo še namiznoteniška in knjižnica. Da bi se stanje popravilo, je bil sklican množični sestanek članstva, ki se ga je udeležilo od 300 društvenih članov samo nekaj nad 30 ljudi. Na njem so bili kooptirani v upravni odbor novi člani.

Delo se je pričelo počasi oživljati, vendar še ni doživelo tistega razmaha kot pred letom dni. Dne 17. januarja 1954 je društvo izvedlo smučarski dan, katerega se je udeležilo 64 članov, 20. januarja je priredilo predavanje, 3. februarja organiziralo šahovski turnir in 19. februarja šahovsko simulantko. Dramska sekcija pa že dva meseca pripravlja igro »Matiček se ženi«, ki bo predvidoma aprila prišla na oder. Vseprovod nazadovanje, razen v knjižnici, ki ima že čez 200 članov.

Takšno stanje in nazadovanje mora biti opomin upravnemu odboru in tudi ysem drugim prosvetnim in političnim krogom, da posvetijo delu »Svobode« več pozornosti.

**Delavci traških podjetij in iz bližnjih vasi,
vključajte se v »SVOBODO«**

65 let obrtne šole v Škofji Loki

Letos poteka 65 let, odkar je bila v Škofji Loki ustanovljena obrtna nadaljevalna šola. Prvo vpisovanje je bilo dne 2. in 3. februarja 1889 v Mestni hiši, šolski pouk pa se je pričel 17. februarja. Prvo šolsko leto je trajalo od 2. marca do 29. julija. To leto je obiskovalo šolo v pripravljalnem razredu 55 učencev in v 1. razredu 27 učencev, skupaj torej 82 učencev, ki so bili zaposleni pri 44 mojstrih. Ogled šolskih prostorov je bil dne 12. marca 1889 in tedanji šolski nadzornik Zumer Andrej se je posebno zavzemal za to, da se uredi in opremi s primernimi risalnimi mizami soba za risanje. To leto je pouk potekal takole: V nedeljo dopoldne od 9. do 12. ure, popoldne od 3. do 4. ure ter v ponedeljek in petek zvečer od pol osme do 9. ure. Poučevali so računstvo, čitanje, risanje in verouk.

Učenci so vplačali 50 krajcarjev vpisnine. Nekateri mojstri so bili zaradi plačevanja vpisnine nezadovoljni, ker se jim je zdela preveliko breme za njihovo že itak slabo uspevajočo obrt, kakor so se pritoževali v dopisih vodstvu šole. Nekateri mojstri so bili tudi proti uvedbi pouka v večernih urah. Mojstrom, katerih učenci niso redno posečali pouka, je šolsko vodstvo poslalo poseben opomin in so morali izostanke opravičiti v posebni izjavi. Večina škofjeloških mojstrov pa je upoštevala potrebe šole in tudi trgovsko-obrtniška zbornica v Ljubljani ji je v prvem šolskem

Prizor iz mladinske igre »Kekec«. Na sliki: Tinkara, Kekec in Rožle.

letu nakazala 50 goldinarjev podpore. Tedanje avstrijsko ministrstvo za uk in bogočastje je prirejalo posebne tečaje za učitelje, ki so poučevali na obrtno nadaljevalnih šolah. Taki tečaji so bili na Dunaju in v Gradcu. Tečaja v Gradcu se je udeležil tudi tedanji upravitelj šole Franc Papa. V prvem šolskem letu so poleg njega poučevali na šoli še učitelj Kramar in Krenner ter katehet Oblak. Upravitelj Papa je vodil šolo do 11. marca 1907, ko je zadet od srčne kapi nenadoma umrl.

Priprave za ustanovitev šole pa so tekle že od leta 1885 dalje. Dne 7. avgusta tega leta je predlagal mestni odbornik in tedanji nadučitelj osnovne šole Franc Papa na seji mestnega zastopstva: »Naj mestni zastop potrebno ukrene, da se tudi v Škofji Loki po izgledu drugih mest na Kranjskem, kjer je morebiti obrt manj zastopana, nego tukaj, vpelje obrtna nadaljevalna šola.« Po tem predlogu pa Papa še ni miroval. Dne 8. maja 1887 je pisal na pobudo škofovskih obrtnikov po navodila na obrtno nadaljevalno šolo v Kamnik, ki je bila ustanovljena že nekaj let prej. Upravitelj šole Burnik je Papi po 10 dneh zelo uslužno odgovoril z opravičilom, da je v Kamniku vse zmešano in da so pravkar imeli šolskega nadzornika. Verjetno je bilo takrat nadzorovanje precej birokratično ter je vestnim upraviteljem delalo sitnosti in težave.

Četudi je obrtna nadaljevalna šola v Škofji Loki začela delovati šele 17. februarja 1889, je bil njen prvi proračun predložen že 9. maja 1887. Bil je takle:

Za vodstvo šole	30 gld
Nagrade za poučevanje učiteljem in katehetu	366 gld
Za učila	120 gld
Razsvetljava šolskih prostorov	20 gld
Čiščenje	20 gld
S k u p a j	556 gld

Kljub temu, da je bil proračun pripravljen in je bilo predvideno tudi njegovo kritje, šola to leto še ni pričela delovati. Medtem se je upravitelj Papa obrnil po nasvete še na obrtno nadaljevalno šolo v Tržič in končno celo v Gradec. Od vsepovsod je dobil povoljne odgovore in dobre nasvete. V letu 1888 se mu je posrečilo, da je dosegel imenovanje odbora za obrtno nadaljevalno šolo, leto kasneje pa njeno ustanovitev. Predsednik odbora je bil Valentin Sušnik, odborniki pa Jakob Gašperin, Janež Guzelj, Alojzij Krenner in Franc Papa. Na seje so vabili tudi okrajnega šolskega nadzornika Andreja Zumra.

V novi Jugoslaviji šola nenehno napreduje. Organiziranih je več strokovnih oddelkov, in sicer: lesni, predilski, oblačilni, kovinski in usnjarski. Šolo poseča v osmih razredih 123 učencev in 59 učenek, skupaj 182 vajencev. Na šoli poučuje 17 stalnih in honorarnih profesorjev, predmetnih učiteljev in mojstrov ter zdravnik. Tako je omogočeno, da vsak predmet poučuje strokovnjak in da dosegamo stalni dvig šole v strokovnem in pedagoškem pogledu.

LOŠKI ROJAKI MED SLOVENSKIMI JAVNIMI DELAVCI

(Nadaljevanje)

Rojak s Sv. Barbare, slavist in uradnik **Jan Plestenjak** (r. 1899), ki je umrl na posledicah medvojne internacije, je kot pripovednik pisal podlistke in črtice v časopisje in revije, izdal pa že nekaj samostojnih knjig. Iz njegovih spisov veje ljudsko-vzgojna realitika, ki obdeluje snovi iz hribovskega življenja v škofjeloški okolici. Najmlajši pred vojno leposlovno delujoči rojak je bil Žabničan **Tone Šifrer** (r. 1911). Pisal je pesmi, prozo, dramatiko, kritike in eseje. Zanimal ga je preprost kmečki človek in njegovo življenje, poglobljajal pa se je tudi v psihologijo in v reševanje aktualnih kulturnih in gospodarskih problemov. Vzela ga je vojna; padel je kot talec. Povojna leta pa nam niso prinesla še nobene novosti. Izgleda, da vsaj zaenkrat med loškimi rojaki ni književniškega naraščaja.

Rojakov, ki so se ukvarjali s politiko ni kdovekaj mnogo. Vsi so iz druge polovice 19. stoletja, saj se je pri nas takrat šele pričel razvijati pojem prave nacionalne politike, ki se je vzdramil s francosko revolucijo in okupacijo ter prvič nastopil v revolucionarnem letu 1848. Kljub temu pa so med rojaki trije možje, ki v slovenski politični zgodovini precej pomenijo. Nekaj več je gospodarstvenikov, ki segajo nazaj v 16. stoletje. V tem času so se pojavili v Železnikih **Plavci (Plautz)**, najstarejša odotna fužinarska rodbina. Dve sto let za njimi je nastopila železnikarska rodbina **Levičnikov** (od leta 1766 dalje). Od **Blaža** (r. 1790) preko **Luke** (r. 1780), **Gregorja** (r. 1777) in njihovih potomcev se je rodbina povzpela od žebjarjev do trgovcev z železnino in fužinarjev. Časovno zanimiva osebnost je bil antiprotestantski borec **Matej Marcina** (rojen okoli leta 1528) iz Loke, ki je bil tarča Trubarjevih napadov in satire in voditelj katoličanov v akciji proti slovenskim protestantom. Prijatelj preporodnih tendenc in liberalec je bil **Janez Nepomuk Oblak** (r. 1780) iz Solovcev pri Lučinah, ki je bil predsednik ljubljanske odvetniške zbornice in član raznih kmetijskih društev. Njegova hiša je bila zbirališče dela ljubljanske družbe in je sem hodil tudi Prešeren. S Prešernovim imenom in delom je povezano tudi ime Železnikarja

Blaža Crobatha (r. 1797), mecena in politika, v čigar odvetniški pisarni je pesnik delal. Crobathova hiša je bila zbirališče literarne družbe, on sam pa iskren rodoljub in v letu 1848 celo deželni odbornik in kandidat za državni zbor. Kot gospodarstveniki so v 1. polovici 19. stoletja delovali **Jožef Bevk** (r. 1811) iz Sore, ki je pisal članke za povzdigo kmetijstva, **Jurij Pintar** (r. 1819) s Sv. Tomaža, ki je z besedo in zgledom s tako vnemo razširjal sadjarstvo, da so ga šteli med »štiri sadjarje evangeliste na Gorenjskem«, in **Luka Porenta** (r. 1823) iz Pevna, čebelarški teoretik in praktik, ki je uvedel na Kranjsko nove panje. Škofjeločan **Ivan Dolinar** (r. 1840) je bil politični organizator v Trstu in žurnalist, njegov someščan **Gustav Pirc** (r. 1859) pa se je kot kmetijski strokovnjak trudil za povzdigo kmetijstva, živinoreje in mlekarstva ter se boril proti vražarstvu in mazaštvu. V tem desetletju (1851) se je rodil v Poljanah že med književniki omenjeni **Ivan Tavčar**, vodilni politik slovenske liberalne stranke, v Loki pa njegov sodelavec **Karel Triller** (r. 1855), pošten in značajan politik zmernega krila liberalne stranke, ki se je mnogo udeleževal v gospodarskih organizacijah in bil deželni in državni poslanec ter ljubljanski podžupan. Prvi industrijalec je bil **Jernej Kopač** (r. 1861) iz Breznice pri Žireh, ki je imel v Gorici svečarno, sodeloval pri gospodarskih organizacijah in bil aktiven v političnem in kulturnem gibanju goriških Slovencev. Malo mlajši Ločan **Avgust Guzelj** (r. 1864) je kot gozdar vodil pozgodovanje Krasa, skrbel za drevesnice, gospodarsko uredil zadružne gozdove in pisal strokovne članke. Za selškega rojaka se je vedno smatral, čeprav ni bil tukaj rojen, sociolog in politik **Janez Evangelist Krek** (r. 1865), ki je kot dijak pisal leposlovje, pozneje pa se predal žurnalistiki in političnemu delu. Organiziral je kmečko in delavsko ljudstvo v krščanski socialistični zvezi, ustanavljal kulturna in gospodarska društva in bil deželni in državni poslanec. Boril se je za splošno in enakopravno tajno volilno pravico in bil tvorec Majniške deklaracije. Desetletje za tem je bil rojen v Železnikih publicist in politik **Anton Dermota** (1876). Bil je kritik slovenskega socialnega in političnega življenja, ustanavljal je socialno-demokratska društva in pisal programske članke v strankino glasilo. Iz istega kraja je bil doma **Josip Boncelj** (r. 1884), do-

Prizor iz Ocvirkove radijske igre »Ko bi padli oživel«. Od leve proti desni nastopajo: Trlep (Peter Jamnik), Polona (Ivanka Oblakova), Julka (Andreja Cermeljeva) in neznanec (Franc Kovač). Foto: Blaznik

cent za strojegradnjo in organizator strojnih tovarn in livarn v Ljubljani. Gospodarski organizator je bil **Jakob Mohorič** (r. 1888) iz Njivic pri Selcah, ki je pisal številne članke o gospodarstvu, združništvu, agrarni reformi, socialnih in pravnih problemih. Čebelarški strokovnjak je bil Ločan **Jože Okorn** (r. 1897), čebelarški potovalni učitelj, ki je pisal strokovne članke za racionalizacijo slovenskega čebelarstva. Od živčih naj omenim samo ing. agronomije **Primoža Simoniča**, ki piše strokovne knjige o poljedelstvu. Sicer pa zadnja desetletja niso dala nobenega pomembnejšega političnega in gospodarstvenega delavca razen nekaj industrialcev in drobnih strankarskih politikantov, ki niso dosegli večjih uspehov. Mogoče, da sedanja doba naraščajoče tehnike, razvijajočega se gospodarstva in burnih političnih dogodkov poraja imena, ki bodo nekoč nekaj pomenila.

(Dalje)

Naše delo

POKRAMLJAJMO O LOŠKI KNJIZNICI

Gotovo ni Ločana, da ne bi vedel za Mestno ljudsko knjižnico, ki zdaj, kljub vsem različnim težavam, že deveto leto uspešno opravlja svojo nalogo: ljudem posreduje dobro knjigo in z njo širi splošno izobrazbo. Obiskovalci so z njenim delom zadovoljni, tako vsaj izgleda, težava je le v tem, da jim knjižničar ne more postreči z vsemi knjigami, ki bi jih želeli. Dosti knjig, za katerimi bralci povprašujejo, knjižnica sploh nima; nekaj knjig je izgubljenih; največ pa je takšnih, ki jih ima knjižnica samo v enem ali dveh izvodih in so zaradi njihove priljubljenosti stalno izposojene, tako da jih je težko ujeti doma.

Kaj obiskovalci najraje bero? Mladina ne bi bila mladina, če je ne bi zanimale različne povesti, potopisi, pustolovski romani — teh na žalost in veselje ni kaj dosti v knjižnici — in seveda indijanarice Karla Maya. Odrasli bralci radi posegajo po domači in tuji literaturi; prednost imajo vendarle domači avtorji. Precejšnje je povpraševanje za knjigami iz zbirke Modre ptice, Hrama in Slovenskih večernic. Najbolj brani domači avtorji v letu 1953 so bili: Bevk, Jurčič, Tavčar, Finžgar, Kersnik, Kranjec in Seliškar; od tujcev pa London, Dumas, Sienkiewicz, Zola itd. Dijaki močno posegajo tudi po knjigah, ki jih potrebujejo za obvezno šolsko čtivo, toda žal so te knjige v knjižnici zastopane s premalo izvodov, tako da se dijaki le s težavo zvrstijo.

Tu in tam se včasih sliši, da je izposojevalnina za knjige previsoka. Poglejmo, kako je s to stvarjo. Izposojevalnina v loški knjižnici se giblje od 2 do 20 dinarjev za knjigo in se računa po vrednosti knjige. Kljub temu (20 din) pa je izpo-

sojevalnina relativno zelo nizka, saj znaša le 2 procenta knjigotrne cene. Znesek nad 6 din pride v poštev samo pri novih knjigah, za stare pa znaša tarifa 2 do 6 din. Toda tudi pri novih knjigah tarifa nikakor ni previsoka, saj stane vsaka nova knjiga trenutno od 400 do 1000 dinarjev. Da pa je knjiga plačana, si jo mora izposoditi 50 bralcev. Kakšna se s petdesetega potovanja povrne, si lahko predstavljate. Postane že pravi »veteran«! Takšno knjigo je treba oddati v popravilo, pri mladinskih knjigah pa včasih tudi že po četrtem »potovanju«, in to stane knjižnico lepe denarje. Mnogo knjig je v prodaji samo broširanih in jih je treba pred izposojanjem zvezati, kar dviga njihovo ceno.

Knjižnico obišče dnevno (odprta je 2 uri na dan) približno 20 do 30 ljudi. Vsak obiskovalec si izposodi povprečno 2 do 4 knjige, tako da znaša dnevni dohodek knjižnice od 200 do 400 din. Vsota se dvigne le tedaj, če je izterjane kaj več zamudnine. Če preračunamo zdaj, da je treba oziroma, da bi bilo potrebno kupiti vsako knjigo vsaj v 2 izvodih, vsako mladinsko knjigo pa najmanj v 4 ali 5 izvodih, poleg tega pa še plačevati naročnino za revije, na katere je knjižnica naročena, električni tok, najemnino za lokal, kurjavo itd., potem jasno vidimo, da knjižnica še zdaleč ni podjetje za ustvarjanje dobičkov, ampak, da životari samo ob podporah raznih ustanov in LOMO Škofja Loka, katerim je za njihovo pomoč toplo hvaležna. Za ves uspeh, ki ga knjižnica dosega, se moramo zahvaliti samo knjižničarju Matiji Trepšetu, ki žrtvuje zanjo skoraj ves prosti čas.

Grajati pa je treba one bralce, ki zadržujejo knjige doma po več mesecev, celo leto dni in dostikrat še dalj. Koliko knjig se je zaradi tega že izgubilo. Zgodi se tudi, da

nekateri bralci postanejo za opomine nenadoma »nepoznani«, nekaj pa se jih je odselilo v druge kraje, ne da bi vrnilli izposojene knjige. Najbolje bi bilo, če bi se od »bralcev«, ki jim noben opomin nič ne zaleže, izposojene in nevrnjene knjige sodnijsko izterjale. S tem, da zadržujejo knjige doma, škodijo sebi, sobralcem in knjižnici, ki zaradi tega izgublja dragocene knjige.

Upajmo, da se bo poslovanje knjižnice letos še bolj razširilo in vabimo vse one, ki doslej še nikoli niso vstopili v loško Mestno ljudsko knjižnico, da se čimprej oglasijo in si za skromen prispevek naberejo vsakovrstnega dobrega čtiva.

K-s

KAJ JE Z NAŠIMI LIKOVNIKI?

Če se ozremo nazaj v lansko sezono, ali pa če prelistamo lanski letnik našega prosvetnega lista, opazimo, da je bila likovna sekcija loškega kulturnometniškega društva ena najbolj delavnih. In letos? — Letos je prav obratno. Članstvo se je nekako razšlo, ni tečaja in ne bo razstave. Stanje je prav žalostno. Vzrok temu je v glavnem zunanjšega, objektivnega značaja, delno pa mogoče tudi preslab organizacijski prijem.

Za vodjo sekcije je bil na zadnjem občnem zboru ponovno izvoljen tov. Karel Plestenjak, ki je uspešno vodil sekcijo že prejšnja leta. Letos pa dela ni in ni mogel pognati v tek. Motiv »zaradi stanovanja«, ki smo ga pred leti gledali kot komedijo na odru, a ga kot tragikomedijo znova in znova podoživljamo, ga je tako zaposlil, da se ni več utegnil resno posvetiti delu sekcije in je svojo funkcijo odložil. Za novega vodjo likovništvo je bil izbran prof. Pavle Bozovičar, ki je zamenj ponovno in ponovno vabil člane na delovne sestanke in v tečaj. Kakor zakletu, — spet je posegla vmes višja sila: tokrat v obliki odpadanja članov. Od vodil-

nih je, kot že rečeno, odpadel najprej Plestenjak; mnogo obetajoči Logonder je čopiče menda odložil; drugi izmed starejših članov je bil službeno premeščen in tako je še edinemu odraslemu, ki je ostal, zmanjkalo volje do dela. Večina mlajših, gimnazijcev, ki so lani tako redno posečali tečaj, letos sploh ni bilo blizu. Zaradi onih nekaj nižješolcev, ki so edini ostali, se požrtvovalnemu profesorju Bozovičarju res ne izplača voditi tečaja. Vzgaljal jih bo lahko s povečano pažnjo pri šolskem pokuku risanja.

Takšno je stanje in žalostno je, da je takšno. Doslej smo se lahko ponašali z menda edino likovno skupino v okraju (ali celo na vsem Gorenjskem), — ali nam bo res še ta izumrla? Ali bomo res morali letos ostati brez likovne razstave, ko smo se nanjo tako rekoč že navadili in je lanska prav lepo uspela? — Nekaj bo treba vendarle storiti, da tudi ta veja prosvetnega dela ne bo zaspala, kakor je folklorna.

Morda bi s ponovno agitacijo med višjegimnazijci pridobili za delo v sekciji vsaj nekaj lanskoletnih članov. Morda bi kazalo pogledati okrog sebe in najti koga od starejših, ki doslej v delo še ni bil vključen. Od razstave pa nikakor ne smemo odstopiti. Če trenutno razstavljalcev nimamo doma, organizirajmo razstavo slikarjev-rojakov. Pri tem imamo na razpolago več poti: ali razvojni prikaz slikarske tradicije od najstarejših slikarjev-rojakov do današnjih, ali razstavo še vedno ustvarjajočih umetnikov, ali predstavitev umetniške podobe nekega posameznega avtorja (Košir), skupine slikarjev itd. In prav s takšnimi razstavami, bi med ljudmi odkrili nove interese za delo likovne sekcije.

O ponovni poživitvi dela likovne sekcije je treba razmišljati ter najti pota in sredstva za njen boljši razvoj. Nikakor pa ne smemo pustiti, da bi osamela zašla v pozabo.

B.

GOSPODINJSKI TEČAJ JE ZAKLJUČEN

Kulturno umetniško društvo »Tone Sifrer« v Skofji Loki deluje s svojimi sekcijami v skoraj vseh panogah prosvetnega udejstvovanja. Med drugim je organiziralo tudi gospodinjski tečaj, ki ga je uspešno vodila tovarišica Ivanka Simoničeva.

Za tečaj je vedel le malokdo razen deklet, ki so večer za večerom prihajale v prostore Kulturnega doma z željo, da si pridobijo gospodinjskega znanja, ki je nujno potrebno vsakemu dekletu in vsaki ženi. Tečajnic je bilo 24. Bile so to tovarniške delavke, uradnice, namoščenke in kmečka dekleta, ki so se razdeljene v tri skupine vrstile v kuhinji, pri šivanju in pri ročnem delu. Za izpopolnitev svojega znanja so po zrelem premisleku žrtvovale veliko ur. Koliko drugih deklet je med tem časom iskalo zabave v kinu in drugod, — tečajnice pa so marljivo vztrajale pri svojem delu. Tako so pridobile temeljno znanje, ki usposobi dekle za spretno in dobro gospodinjo, hkrati pa dobile tudi veselje za nadaljnjo gospodinjsko izobrazbo in ljubezen do gospodinjskega poklica. Če je tečaj dosegel to troje, je izpolnil nalogo, ki si jo je zadal. Ob zaključku pa so z uspeho razstavo kuharskih izdelkov pokazale, kaj zmore pridnost in vztrajnost.

GODBA NA PIHALA NAPREDUJE

Nismo zastoj ob začetku sezone optimistično pisali o godbi na pihala. Njeno delo in doseženi rezultati nam to samo potrjujejo.

Vodja godbe tovariš Oskar Škulj je za delo krepko zagrabil. Z vztrajno voljo in z veliko mero osebnega prizadevanja je uspel pridobiti večino starejših godbenikov predvojne godbe »Lubnik« in jih dopolnil z vrsto mladih. Prav z veseljem človek gleda, kako stari in mladi složno vadijo in se trudijo, da bi se čim bolj izpopolnili. Prav

lepo od starejših godbenikov je, da so se obvezali, da bodo, prej ko bodo zaradi let prenehali pihati v instrumente, usposobili vsak svojega mlajšega naslednika. In tako vidiš med njimi očeta, ki točče po velikem bobnu, poleg njega pa malega sinka, ki korajžno drobi po malem bobnu. Izgleda, da je kapelnikov elan prešel v vse godbenike.

S pravnim prijemom je godbi uspelo dobiti preko Socialistične zveze od Predilnice na Trati izdatno finančno podporo, s katero je odkupila vse instrumente, ki so bili v privatni lasti in jih prenesla v lastništvo kulturnega društva, kjer bodo na razpolago sedanjim in bodočim generacijam godbenikov. Zнала si je ustvariti razumevanje tudi pri LOMO, ki ji je obljubil popolno pomoč. Samo 16 jih je zaenkrat, pa so se na večih dosedanjih priložnostnih nastopih kar dobro postavili. Pripravljajo se na samostojni koncert, ki bo pokazal rezultat njihovega dela v letošnji sezoni. Na jesen pa bodo svoje vrste še pomnožili, tako da bo domača godba na pihala lahko uspešno zamenjala sedanjo vojaško, ko se bo odselila iz našega mesta.

GLEDALIŠČE PRIPRAVLJA

Ze dalj časa slišiš na tem in onem koncu Loke vprašujoče besede: »Bo opereta ali je ne bo?« — Danes že lahko odgovorimo: bo! Po predpripravah, po vsem tem dolgem porodu, je pričela skupina igralcev pod vodstvom režiserja Jožeta Audiča z resnim delom. Soliste in zbor vadi profesor Franc Demšar, vojaški orkester pod vodstvom kapelnika Ljubomira Miočevića pa je glasbo že naštudiral. Premiera operete domačega avtorja Danila Bučarja »Studentje smo« bo v drugi polovici meseca maja.

Med tem bo gledališče skušalo ponoviti lani naštudirano opereto »Tam na gorah«, ali pa bo pripravilo neko novo odrsko delo.

Delovni kolektio lesno-industrijskega podjetja

JELOVICA

želi

DPD „Svoboda“ na Trati

čim več uspeha
pri kulturno prosvetnem delu

Podjetje za prevoz potnikov,
turistov in tovora

Transturist

Škofja Loka

vzdržuje redne avtobusne zveze na progah:

Škofja Loka mesto—kolodvor

Žiri—Škofja Loka—Ljubljana

Železniki—Škofja Loka—Kranj
in obratno

v predprodaji izdaja železniške vozne listke
za vse proge in smeri

organizira skupinske izlete z avtobusi in že-
leznico po državi in v tujino

posreduje rezervacijo penzionov za letne
dopuste v vseh letoviščih v Jugoslaviji

prevzema prevoz blagovnega prometa

Zahtevajte naše usluge in pojasnila na tel. št. 42

Gorenjska predilnica

Škofja Loka

Trata 5   Telefon 30

Tek. rač. NB Škofja Loka št. 611'-T-'1

*Izdeluje: Mikano prejo 16-50,
in to osnovno, medio in flanelno vitje,
dobavlja tudi na krčavih in na prede-
nih motkah; vigogne prejo 3-12
in sukano prejo v W.c. formatu na
križnih in predenih motkah ter speciali-
tete raznih prej iz stanične volne*

Kvaliteta vseh naših izdelkov je povsod priznana!

DRŽAVNO ELEKTRO-KOVINSKO PODJETJE

izdeluje:

ELEKTROMOTORJE

*trofazne v normalni, odprti, zaprti ali polzaprti
izdelavi od 1,21 do 5,2 kW*

BRUSILNE STROJE

*z elektromotorjem 1,21 kW, 2.800 o/min
in s stikalom*

KROŽNE ŽAGE

*z elektromotorjem 5,2 kW, 1.400 o/min in s
trikotnim zvezdastim stikalom*

GASILSKE ČRPALKE

*z učinkom 600 l/min in z bencinskim motorjem
18 KS*

GASILSKE ARMATURE

ročnike, spojke „Stürz“, razdelilce in zbiralce

SIRENE

*električne alarmne sirene z elektromotorjem
4,2 kW in z dometom zvoka 8 km
ter ročne alarmne sirene*

„MOTOR“ ŠKOFJA LOKA